

Vittarp

På hjemmesiden www.landsbyhistorier.dk/v/vittarp/landsbyen-vittarp kan man læse følgende:

Landsbyen Vittarp

Skrevet af Kristian Andersen

Hvis jeg skal skrive lidt om Vittarp, bliver det historien om en gammel landsby som jeg har læst og hørt om og selv boet i 45 år. Ifølge den gamle Outrupbog omtales den helt tilbage til 1561, dengang skrev man Viaterp - i 1606 er det blevet til Vibterp. I 1561 var der fire gårde og et bol og en enkelt aftægt eller gadehus.

Godt 200 år senere 1770 er to af gårdene blevet delt så nu er der syv bebyggelse, men der var ikke flere beboer af den grund. Fra den første tid man ved noget om byen hørte den under kronen, men i 1641 blev den ved et mageskiftning lagt ind under Søviggård, hvor der på den tid var en ejer ved navn Kristoffer Hvas, her forblev byen helt til de købte sig til selvejet i 1783, altså i 142 år hørte Vittarp under Søvig-gård. Når man var underlagt Søviggård så var man fritaget for at betale landgilde til kongen.

I alle disse mange år var der hver dag folk fra Vittarp på hoveri på Søviggård, det kunne være såvel karle som piger og ret ofte havde de det nødvendige trækraft med kreaturer eller heste med. Måske var de i Ribe for at hente materialer eller folk, det kunne også være Varde eller Janderup havn . På en spænddag skulde man kunne pløje en tdr. land, selv medbringe plov, og det nødvendige trækraft - en spænddag skulde man også harve 12 skp. land, køre to til seks læs hø eller seks til tolv læs korn.

Tit måtte de køre lange afstande og en dagsrejse var om vinteren fire mil -ca. 28 km. I sommertiden seks mil, et læs kunne være tre - fire personer eller tre -fire tønner rug. På en gangdag skulde en mand meje et til to tønne land korn - læse 30 læs møg, sprede ca. 40 læs af samme eller grave ti læs tørv.

Af ovenstående kan det ses at de vittarp bønder har gjort meget hoveri på Søviggård, det har nok været nogle drøje år før de fik selvejet 1783. Omkring 1750 - 80 var der på Søviggård et par dygtige ejere som fik Søviggård til at ligne en rigtig herregård. Det betød at de vittarp bønder der hver dag var på hoveri lærte hvordan man drev landbrug, den erfaring tog de så med sig hjem og blev ret så gode jordbrugere og der fortælles at mange af dem havde daler på kistebunden.

Et gammel matrikelkort fra 1819 viser at der stadig er seks gårde og en bol i byen. Der fortælles at der har ligget forskellige huse i og omkring byen - således i 1650 var der syn fra kronen hvor man kontrasterede at et hus var nedbrudt og tømmeret kørt bort. Der var også et hus øst for byen på et fælles lod matr. nr. 12 den er stadig afsat på vore matrikelkort - stedet kaldtes " Else toft." I 1787 var huset beboet af Else Cathrine Madsdatter, hun var gift med Lauge Dynesen der ernærede sig som daglejer. Han døde i 1809 og Else hans kone, måtte leve af almisse til sin død i 1836. På fælleslodet var der en teglovn som man kan se resterne af når pløjer den dag i dag.

De fleste gårde havde også en del hedearealer som lå øst for bækken, her gravede man lyngtørv, lyngen var også et godt foder til dyrene om vinteren. Ligeledes havde hver gård et stykke eng hvor man gravede tørv, det var under første og anden verdenskrig en helt industri som gav en god skilling i disse år. Disse tørvegrave er nu jævnet og tilsået med græs. Der fortælles at i 1771 havde byen otte agre hvoraf fem årlig var tilsået, - den gang brugte man også brakmarker.

Vittarp skole

Vittarp skoles historie går langt tilbage i tiden. Allerede 1842 blev der lavet en undervisningsplan for skolevæsenet i Lunde og Outrup kommune. I denne plan stod, at børnene fra Balh skulle undervises i Vittarp. Fem år før var det besluttet, at Søvig skoledistrikt skulle lægges under Vittarp skoledistrikt. Det oplyses at der i 1842 var 25 skolesøgende børn. I de gamle kommuneprotokoller kan man læse at der i 1887 byggedes en ny skole i Vittarp. I planen fra 1842 stod også, at undervisningen af de øverste klasser, 4 til 7. Klasse, skulle varetages af en lære (seminarist) hver anden dag i Outrup og hvert anden dag i Vittarp. Om vinteren blev der ansat "en øvet bondekarl" til at undervise de yngste i klassen. Fra 1842 og frem til århundredskiftet var der ansat en del lærere. I Outrup bogen lægger man mærke til, at en del lokale (bondekarle) har været ansat, og de boede hos Chr. Mathiesen i nærheden af skolen. Denne indledning er taget fra den gamle Outrupbog.

Der er nu noget særlig ved denne landsby Vittarp som også er kaldet "lille København". Landsbyen havde en skole, den blev bygget i 1887 men før den tid blev børnene undervist i en eller anden bygning og lærere fra Outrup kom hver anden dag for at undervise børnene.

Det var omkring århundredskiftet 1900, at samarbejdet med Outrup skole ophørte. I Outrup bogen er der beskrevet en række lærere, som har været ansat i korte eller længere tid ved skolen i tidsrummet fra 1900 – 1920 hvor Peder Vejrup blev ansat, han virkede som førstelærer sammen med en vinterlærerinde.

En af disse var Inger Christensen. Hun havde en god måde at tage de mindste klasser på. Hendes fortællerevner var fortrinlige, om de gamle guder og bibelhistorie var hende styrke. Hun forstod at leje kundskaberne ind i børnene. Ud over at undervis i den "den lille skole" var hun meget dygtig til at lære piger håndarbejde og lede pigerne i gymnastik. Om sommeren var hun lærer på Nordborg Efterskole. Da skolen blev nedlagt flyttede hun med som vikar ved Outrup Centralskole. I 1949 blev hun gift med Sognerådsformand Hans Marinus Hansen, var så husmoder på Søvig Nørregård i en årrække, indtil de overlod gården til H. M. Hansens søn Bent, og flyttede i en nyt hus i Outrup.

I 1871 fik landsbyen sin første smed han hed Erik Poulsen, han fæstede en stykke jord der hvor Richardt Poulsen har boet Nymindegabvej 161 her byggede en lille hus med smedje i. Der fortælles at der var hede rundt om huset, hvis man mangle noget lyng til at fyre op med, kunde man plukkede dette ud af vinduet. Erik Poulsen havde ry for lave nogle gode plove til at pløjede hede med, efter nogle år købte han mere jord, 1888 nedlagte smedjen for hellige sig landbruget. Nu var landsbyen uden smedje til 1936 da Åge S. Jensen købte grund af Viggo Mathiesen Vittarpvej 30, herfra drev Åge S. Jensen smedeforretning de sidste år sammen med Alfred Hansen som i 1976 byggede nyt værkstedshaller på Randsigvej 6. – Smedjen er altså den der har overlevet både skole og brugs.

Mit første bekendtskab med landsbyen Vittarp var i foråret 1932 da jeg begyndte min skolegang der. Det var meget mere en landsby end Bækhus, her havde de en skole hvor børnene fra Søvig, Vittarp, Bahl og Bækhus samledes hver dag om vinteren, om sommeren nogle formiddage. Byen havde også en købmand som var glad for skolebørnene småskillinger, så det var svært at få lommepengene til at slå til. Men dengang tænke jeg ikke på, at denne landsby skulde blive der jeg skulde leve mine manddomsår fra 1949 til 1994. Alle mine skoleår har jeg gået tværs over de marker jeg som voksen pløjede og plejede gennem 45 år. Da vi startede i 1949 var der 14 landbrug i Vittarp som leverede mælk til mejeriet og alle havde både kreaturer, grise og høns så der var mange strenge at slå på. Så var der brugsen som var samlingspunkt for såvel unge som ældre. Smeden og skolen som også var aktiv for byen, ligeledes var der også vognmanden som kørte bøndernes svin og kreaturer til Esbjerg og tog vare med hjem til brugsen, foruden de oven nævnte var der fire huse. Hver gård havde en karl nogle to samt tjenestepige så der var rigtig liv i byen sådan en sommeraften ved Brugsen. Man havde en håndboldbane oppe ved Snorum Kro sammen Søvig hvor ungdommen nød den sparsomme fritid de havde.

Sådan så landsbyen ud helt til 1972 da der var en jordfordeling som vendte op og ned på alt i byen. Gårde blev solgt til naboen – man kunde næsten sige at en landsby var til salg, de ældre flyttede op til Outrup, hvor en ny udstyknings blev hjemsted for disse ældre vittarp beboere.

I 1957 blev skolen nedlagt, det var et hårdt slag for landsbyen der gennem mere end hundrede år havde kunde høre når børnene havde frikvarter. Men det var en udvikling som det ikke var til at gøre noget ved, nu var det skolebussen som byen fik besøg af hver dag. Vore børn var ikke så afhængt af den ene lærer som underviste selv om sommeren, og om vinteren med hjælp af lærerinde. I Centralskolen var der jo flere lærere, klasserne var årgangs delt og de skulde have sprogundervisning.

Det var omkring 1950 at mekaniseringen i landbruget begyndte. Hver ejendom fik sin lille grå ferguson som afløste heste som trækraft og vi mandfolk var vældig stolte af vores nye anskaffelser, og de heste-trukne redskaber blev lavet om til traktorbrug.

Det var også i disse år at bilen kom ud i landdistrikterne. Efter som mekaniseringen med endnu mere mekanik, forsvandt en del af medhjælperne fra landsbyerne og nu var en tjenestepige det rene luksus. Så var det rart at have bilen efter dagens arbejde for at tage ud for se og opleve hvad der skete i den nærmeste omegn. Omkring 1960 kom så mejetærskeren som var en meget stor hjælp i høsten. Først den bugserede som senere blev afløst af den selvkørende. Nu havde man også fået rørmalkningsanlæg som var en stor hjælp i stalden, mælken blev nu også afhentet i tankvogn dermed ingen spandevask, men der blev ikke mindre arbejde til de folk som var tilbage.

Så gik der ca. 25 år hvor der ikke skete de store forandringer i landsbyen, men omkring århundredskiftet 2000 blev der lavet en ny stor jordfordeling hvor det meste af jorden blev tillagt to af byens gårde.

Vi synes der er sket meget i Vittarp i de 46 år vi boede i byen. Så er det nok ikke så meget, når man tænker tilbage på alle disse mange århundreder, som man kan finde tilbage til i historien.

Pansergraven

Skrevet af Kristian Andersen

I slutningen af sidste verdenskrig omkring 1944 kom tyskerne i tanker om at der skulde graves pansergrave her på vestkysten, og en af stederne var omkring Vittarp. Måske var det lige så meget for at holde den danske arbejdsstyrke i ro. Det hele blev lavet med skovl, spade og trillebør, men der var også mange mænd til det. Mange af dem boede i skolens gymnastiksal og ellers var de på gårde rundt i sognet, hvor de var tvangsindkvarteret til både logi og kost. Lønudbetalingen foregik oppe på Vittarpvej 11, hvor der var kø når lønnen blev udbetalt sidst på ugen.

Pansergraven kom nord fra, vest for Vittarpvej 31, tværs over Vittarp Nørregårds jord og syd på, vest for Vittarp Traktorlager og skulde så forsætte øst for gårdene i Vittarp over til Varde Nyminddegabvej. Den var dog kun gravet i fuld brede og dybde til traktorlager, øst for byen var det bare muldjorden der var gravet af, da freden kom den 5. Maj 1945.

Den dag i dag kan man se hvor den har gået når der pløjes på Vittarp-Nørregårds jorde. Sådan en pansergrav var fem meter bred og dyb med skrånede sider og var en meter i bunden, siderne var beklædt med faskiner. "Man sagde at sådan et grav kunde englænderne ikke komme over, men over Nordsøen var ingen problem".